Nederlands Recovery and Resilience Plan

Beslispunten
1. Welke additionele hervormingen wenst het nieuwe kabinet door te voeren?
2. Hoe wenst het nieuwe kabinet een RRP te vullen met investeringen?
   a. Het RRP vullen met reeds gedekte maatregelen (bouwsteen 1).
   b. Het RRP vullen met nieuwe, additionele maatregelen (bouwsteen 2).
   c. Met nieuwe wensen van formerende partijen buiten bouwsteen 1 en 2 die voldoen aan RRF-criteria.
   d. Een mix tussen a en b en/of c.
3. Welke investeringsmaatregelen ter waarde van €5,96 mld. wenst het nieuwe kabinet onder te brengen in het Recovery and Resilience Plan (RRP)? Hierbij is van belang dat ten minste 37% van de middelen wordt besteed aan het klimaat (€2,2 mld.) en minstens 20% aan de digitale transitie (€1,2 mld.).

1. Inleiding

De herstel- en veerkrachtfaciliteit (Recovery and Resilience facility, RRF) is een Europees instrument om de lidstaten te helpen de economische en sociale gevolgen van de COVID-19-pandemie te verlichten. In totaal stelt de RRF €672,5 mld. beschikbaar aan de Europese lidstaten, waarvan €312,5 mld. in de vorm van giften en €360 mld. in de vorm van leningen.

Nederland maakt aanspraak op een bedrag van €5,96 mld. (huidige prijzen) aan giften. Hiervoor moet Nederland een coherent herstelplan (Recovery and Resilience Plan, RRP) indienen met ambitieuze hervormingen en investeringen. Aangezien de rentevergoeding over leningen uit de RRF hoger ligt dan Nederland betaalt op zelf uitgegeven obligaties, ligt het niet voor de hand dat Nederland gebruik maakt van de mogelijkheid middelen via de RRF te lenen.

Met de keuzes onder sectie 3.3 wordt invulling gegeven aan de uitwerking van een concept-RRP. Met dit conceptplan begint een intensief proces waar andere lidstaten al enige maanden in verwikkeld zijn. Mogelijk moet het conceptplan in de loop van het proces worden aangepast indien de Commissie het plan (op onderdelen) niet adequaat acht. De geïnventariseerde maatregelen zijn tevens nog niet volledig juridisch getoetst (bijvoorbeeld op staatssteun). Dat kan betekenen dat maatregelen alsnog gewijzigd moeten worden om te voldoen aan de juridische kaders. Daarnaast vereisen de RRF-richtlijnen dat stakeholders worden geconsulteerd en wordt het conceptplan behandeld in het parlement. Mogelijk volgt hieruit nog informatie waardoor het aanpassen van het conceptplan wenselijk is.

Deze oplegger en de achterliggende documenten presenteren de mogelijkheden en keuzes bij invulling van een Nederlands Recovery and Resilience Plan. Paragraaf 2 schetst de randvoorwaarden waaraan een herstelplan moet voldoen. Paragraaf 3 presenteert het resultaat van ambtelijke voorbereidende inventarisaties ten behoeve van het Nederlandse RRP en gaat in op de keuzes die Nederland heeft bij het opstellen en indienen van het RRP.

2. Voorwaarden aan en uitvoering van een RRP

2.1 <u>Er zijn meerdere indieningsmomenten</u>

- De meeste lidstaten streven ernaar hun herstelplan voor 30 april 2021 in te dienen. Ook daarna is ruimte om een herstelplan in te dienen. Een latere indiening gaat niet ten koste van de landenenvelop; uiterlijk in december 2022 moet de Commissie 70% van de allocatie aan een lidstaat hebben gecommitteerd.
- Bij indiening in 2021 hoeft geen separaat Nationaal Hervormingsprogramma te worden ingediend.
- Een plan moet in zijn volledigheid worden ingediend om beoordeeld te kunnen worden door de Europese Commissie. Het is niet mogelijk om een plan in delen in te dienen.

2.2 <u>Een plan moet hervormingen en investeringen bevatten</u>

- Lidstaten dienen een herstelplan in dat bestaat uit hervormingen en investeringen. Het plan moet een coherent geheel zijn en een samenhangende strategie bevatten. De Commissie

verwacht in beginsel dat lidstaten hervormingen en investeringen combineren per beleidsterrein, zodat ze elkaar versterken.
- Maatregelen dienen (een significant deel van) de landspecifieke aanbevelingen uit het Europees Semester (CSR's; zie Annex 3 voor de Nederlandse CSR's) te adresseren en effectief bij te dragen aan de groene en digitale transitie, alsmede werkgelegenheidsherstel.
- Het RRP moet in beginsel bijdragen aan 6 pijlers: 1) de groene transitie, 2) de digitale transitie, 3) slimme duurzame en inclusieve groei, 4) sociale en territoriale cohesie, 5) gezondheid, en economisch, sociale en institutionele veerkracht, 6) de volgende generatie.

2.3 Daarnaast gelden specifieke voorwaarden waar een RRP aan moet voldoen
- Minimaal 37% van de nationale enveloppe (ca €2,2 mld. voor Nederland) moet worden besteed aan klimaatdoelen.
- Minimaal 20% (ca €1,2 mld. voor Nederland) moet worden besteed aan digitalisering.
- Maatregelen uit het RRP mogen geen significante schade berokken aan het milieu of klimaat (Do No Significant Harm).
- Maatregelen uit het RRP moeten bijdragen aan (gender)gelijkheid en gelijke kansen voor iedereen ongeacht gender, afkomst, religie of geloofsovertuiging, handicap, leeftijd of seksuele oriëntatie.
- Investeringen en hervormingen die op of na 1 februari 2020 zijn gestart komen in aanmerking. Het gaat hierbij om het moment dat de eerste kosten worden gemaakt.
- Investeringen en hervormingen moeten uiterlijk eind augustus 2026 zijn geïmplementeerd.
- Investeringen mogen geen structurele kosten bevatten (*'recurring costs'*) maar moeten wel een structurele *('long-lasting'*) impact hebben. Daarnaast moet een goede kostenonderbouwing overlegd worden. Maatregelen met langjarige budgettaire gevolgen kunnen mogelijk wel onder een RRP gebracht worden, mits de lidstaat deze kosten na de RRF-periode zelf dekt en het effect op het begrotingssaldo tijdelijk is.
- Stakeholders moeten conform de RRF-verordening worden geconsulteerd. Daarnaast moet het CPB betrokken worden bij de uitwerking en doorrekening van het plan.

2.4 Indiening, goedkeuring en verantwoording van een RRP
- Na indiening van een herstelplan volgt na twee maanden een beoordeling van de Commissie (uitvoeringsbesluit). De Raad stemt daarna over een plan middels gekwalificeerde meerderheid.
- Een RRP moet mijlpalen en doelen bevatten die gelinkt zijn aan zowel de investeringen als de hervormingen.
- Na goedkeuring van het plan vindt uitbetaling van de €5,96 mld. plaats in tranches. Uitbetaling gebeurt op basis van behaalde doelen en mijlpalen, niet op basis van een bewijs van gemaakte kosten. Zolang mijlpalen en doelen niet gerealiseerd worden, blijft uitbetaling achterwege (zie budgettaire gevolgen bij 3.4.
- Benadrukt dient te worden dat (additionele) hervormingen binnen het RRP een harde commitment meebrengen en uitvoerbaar moeten zijn. Het niet (tijdig) realiseren van deze hervormingen kan negatieve gevolgen hebben voor de uitbetaling van RRF-middelen. Het terugdraaien van voornemens uit een Regeerakkoord die verwerkt zijn in een RRP vergt een herziening van het RRP.
- Indien door objectieve omstandigheden (bijv. nieuwe verkiezingen) het niet langer haalbaar is om bepaalde mijlpalen en doelen te behalen (bijv. op het gebied van hervormingen) kan een lidstaat een verzoek indienen bij de Commissie voor een herziening van een RRP. Een aangepast plan wordt daarna opnieuw beoordeeld door de Commissie en goedgekeurd door de Raad. Risico is dat een aangepast plan niet goedgekeurd wordt en dat Nederland de financiering misloopt (zelfs een "Regeerakkoord op hoofdlijnen" moet voor een RRP dus concrete hervormingen zonder open einde bevatten).
- Indien er geen sprake is van objectieve omstandigheden is het veranderen van een RRP niet mogelijk.
- Lidstaten zijn zelf verantwoordelijk voor de implementatie van het RRP. Lidstaten worden geacht interne controlesystemen te hebben en mogen daartoe gebruik maken van de reguliere nationale begrotingssystematiek.

3. Proces en invulling van het Nederlandse RRP

3.1 Stand van zaken: twee inventarisaties uitgevoerd ter invulling van een RRP

- Het vorige kabinet heeft besloten dat besluitvorming over het Nederlandse RRP aan het nieuwe kabinet is. Ter voorbereiding van die besluitvorming zijn twee ambtelijke inventarisaties (bouwstenen) in gang gezet, die inmiddels zijn afgerond:
    1. Bouwsteen 1: een inventarisatie van bestaande en reeds voorgenomen investeringen en hervormingen (die na 1 februari 2020 van start gaan) die kwalificeren voor een RRP (zie Annex 1). Over de maatregelen hebben reeds informele gesprekken met de Europese Commissie plaatsgevonden.
    2. Bouwsteen 2: een inventarisatie van mogelijke nieuwe additionele doelmatige investeringen die aansluiten bij de RRF-criteria (zie Annex 2). Over deze maatregelen is schriftelijk contact geweest met de Europese Commissie.
- Met investeringen uit zowel bouwsteen 1 als bouwsteen 2 lijkt een RRP volledig te vullen, waarmee afzonderlijk voldaan kan worden aan de klimaat en digitaliseringseisen.
- Departementen hebben ook voorstellen ingediend waarvan is geoordeeld dat zij niet voldoen aan de RRF-criteria, doelmatigheid en/of budgettaire effecten. Daarmee worden zij beperkt of niet kansrijk geacht om onderdeel te zijn van een RRP. Voor de transparantie zijn deze investeringsvoorstellen inzichtelijk gemaakt aan het eind van annex 2.
- Uit het overzicht van bouwsteen 1 (tabel 2) blijkt dat wat betreft de hervormingen op veel van de CSR's ingegaan kan worden. Uit de gesprekken met de Commissie komt naar voren dat meer ambitie op hervormingen op de arbeidsmarkt en woningmarkt nodig is voor de Commissie om een Nederlands RRP te kunnen goedkeuren.
- Binnen deze verkenning zijn geen nieuwe hervormingen geïnventariseerd. Er zijn al diverse bestaande rapporten met beleidsopties (zoals CIE Borstlap, BMH-rapporten) die hier als basis voor kunnen dienen.

3.2 <u>Er zijn verschillende overwegingen en keuzes voor een nieuw kabinet</u>

- De inhoud en ambitie van het nationale plan is medebepalend voor de geloofwaardigheid waarmee Nederland de plannen van andere lidstaten kritisch kan beoordelen. Het implementeren van hervormingen door lidstaten is een belangrijke voorwaarde voor Nederland geweest om in te kunnen stemmen met de RRF. Tegen deze achtergrond moet het nationale plan gewogen worden.
- Van belang is dat het kabinet een goede, integrale afweging maakt tussen verschillende beleidsdoelen, zoals extra (incidentele) uitgaven aan specifieke projecten (bij RRP o.b.v. nieuwe investeringsprojecten) of juist het vrijspelen van vrij te besteden middelen voor bijvoorbeeld schuldafbouw, hervormingen of incidentele uitgaven buiten de scope van de RRF (bij RRP o.b.v. bestaande plannen).
- De RRF heeft tot doel het economisch en sociale herstel en de veerkracht van lidstaten te bevorderen. Mede door de goede budgettaire uitgangspositie heeft Nederland snel op het uitbreken van de coronacrisis kunnen reageren en het herstel stevig ondersteund. Vanuit conjunctureel perspectief is er geen directe noodzaak meer te doen op het gebied van investeringen. De rationale voor Nederland kan eerder worden gezocht in het bevorderen van noodzakelijke transities of het versterken van de economische veerkracht via gerichte hervormingen en investeringen.
- Het tegengaan van klimaatverandering (Klimaatakkoord, akkoord van Parijs) is een belangrijk en actueel thema waarover besloten dient te worden. Verduurzaming is daarvan een belangrijk onderdeel, ook voor de Commissie. Het nieuwe kabinet kan een keuze maken welke maatregelen op het gebied van klimaat/verduurzaming zij wil nemen (los van een RRP), daarna kan dan gekeken worden of deze in een RRP passen. Eventuele risico's (maatregel past niet in de tijd, structurele opgave vs. incidentele middelen etc.) kunnen dan integraal gewogen worden.
- Bij de keuze van investeringsmaatregelen moet de kwaliteit van projecten voorop staan. De bron van financiering zou geen rol moeten spelen. Een project wordt niet beter, slechter of aantrekkelijker omdat dit al dan niet via de RRF wordt gefinancierd.

3.3 <u>Expliciete keuzes om een RRP te vullen</u>

1. Welke additionele hervormingen in lijn met de CSR's worden nog getroffen?
    - In informele gesprekken heeft de Commissie aangegeven dat ambitieuzere hervormingen op het terrein van met name woningmarkt en arbeidsmarkt nodig zijn om het RRP te kunnen goedkeuren.
    - Op het terrein van digitaal zijn nog geen geschikte hervormingen geïdentificeerd (zie tabel 2).

2. Welke kansrijke bestaande en reeds voorgenomen investeringen wenst het kabinet onder te brengen in het RRP (zie tabel 1 en Annex 1)?
    - Bouwsteen 1 bevat maatregelen waarover reeds integrale besluitvorming heeft plaatsgevonden en die reeds nationaal voorzien zijn van dekking. Dit impliceert dat de middelen die Nederland voor deze projecten ontvangt, ten goede komen aan de algemene middelen en vervolgens volledig vrij kunnen worden besteed. Deze incidentele ruimte kan o.a. als smeermiddel worden gebruikt voor de vereiste additionele hervormingen.
    - Bovendien is de implementatie in veel gevallen al onderweg, waardoor het risico op vertraging en niet-naleving van mijlpalen en doelen kleiner is dan bij het kiezen voor nieuwe investeringen.
    - Bij keuze tot maatregelen op deze lijst dienen departementen de benodigde informatie te verschaffen om aan de criteria van de Europese Commissie te voldoen (zoals het formuleren van realistische mijlpalen en doelen en de verantwoording).
3. Welke kansrijke nieuwe additionele investeringen wenst het kabinet onder te brengen in het RRP (zie tabel 3 en Annex 2)?
    - Bouwsteen 2 betreft nieuwe additionele projecten die zijn getoetst op de RRF-criteria, doelmatigheid en budgettaire effecten maar nog niet financieel gedekt zijn. De voorstellen zijn daarnaast ook getoetst op uitvoering, waardoor ze kansrijk zijn om te passen binnen de uitvoeringsperiode van de RRF. Alleen voorstellen die voldoen aan alle criteria zijn opgenomen in tabel 3.
    - Het RRP biedt ruimte om een impuls te geven aan het adresseren van de uitdagingen die de groene en digitale transitie met zich meebrengen.
    - In gesprekken met de Commissie over bouwsteen 2 bleek dat zij ambitie en additionaliteit op het gebied van o.a. klimaat en digitalisering wenselijk vindt.
4. Naast de in bouwsteen 2 geïnventariseerde maatregelen, kunnen ook maatregelen die formerende partijen uit eigen beweging reeds van plan waren door te voeren worden opgenomen in een RRP. Mits deze voldoen aan de voorwaarden die het RRP stelt uiteraard.

3.4 <u>Budgettaire gevolgen en risico's bij een RRP</u>

- Voor maatregelen die reeds van dekking zijn voorzien (bouwsteen 1) gelden de volgende budgettaire gevolgen:
    - Voor bestaande projecten geldt dat middelen vanuit de Europese Unie die hieraan gerelateerd zijn in principe in de staatskas vloeien en dat departementen niet verantwoordelijk zijn voor het mislopen van mijlpalen; er is geen sprake van budgettaire risico's voor departementen.
    - Met elementen uit de eerste bouwsteen komen middelen beschikbaar die vervolgens vrij zijn in te zetten voor elke hervorming, uitgave, lastenmaatregel, of schuldafbouw. Het is aan het nieuwe kabinet om hier een integrale afweging over te maken.
- Voor nieuwe additionele investeringen (bouwsteen 2) zijn de budgettaire gevolgen met meer onzekerheid omgeven:
    - Bouwsteen 2 brengt budgettaire risico's met zich mee, aangezien Nederland de projecten voorfinanciert en pas bij het behalen van mijlpalen middelen ontvangt vanuit de Europese Unie.
    - Er zijn heldere afspraken nodig over hoe om te gaan met mee- en tegenvallers ten opzichte van de oorspronkelijke raming. Deze afspraken dienen deel uit te maken van de begrotingsregels van het volgende kabinet. Doel is een systematiek die de integrale afweging bevordert, zorgt voor de juiste prikkels bij raming, vormgeving en uitvoering van het beleid en niet tot onredelijke risico's leidt voor de reguliere departementale begrotingen.

3.5 <u>Overzicht van investeringen en hervormingen</u>

- Onderstaande tabellen (vanaf p. 6) geven een apart overzicht weer van de maatregelen uit bouwsteen 1 en uit bouwsteen 2 de mogelijk kwalificeren voor een Nederlands RRP. Specifieke informatie over de verschillende maatregelen is uitgewerkt in de annexen.
- Het RRP gaat gepaard met een additionele verantwoordingslast. Sommige departementen geven aan dat het formuleren van mijlpalen en doelen (noodzakelijk om aan de RRF-criteria te voldoen) bij sommige bestaande maatregelen (bouwsteen 1) problematisch is, bijvoorbeeld omdat het complex is om uitgaven uit te splitsen naar specifieke regelingen en plannen. Het feit

dat bij sommige maatregelen uit bouwsteen 1 de rapportage- en verantwoordingsprocessen nog niet zijn ingericht conform de RRF-vereisten, speelt daarbij een rol. Ook wordt soms aangegeven dat het onwenselijk is maatregelen op te nemen in het RRP vanwege risico's op vertraging. Dit geldt overigens net zozeer voor de nieuwe maatregelen uit bouwsteen 2. Waar departementen hier risico's voorzien is dit aangegeven in de maatregelfiches in de betreffende annex. Het is aan de formerende partijen om, bij integrale weging, te bepalen welke projecten worden opgenomen in het nationale RRP. Daarbij kan meegewogen worden dat een RRP met een groot aantal 'kleine' projecten tot meer administratieve lasten leidt dan een RRP met een klein aantal 'grote' projecten.

Tabel 1 - Bouwsteen 1: bestaande en reeds budgettair gedekte investeringen[1]

Bedragen in miljoen euro (+ = saldoverslechterend)

Component 1: Gezondheid/zorg		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Totaal	*Digitaal*	*Klimaat*
C1-i-1	Aantrekken en behouden van zorgpersoneel	40	122	130	130	130			**552**		
C1-i-2	Uitbreiding IC-capaciteit	31	42	18					**91**		
C1-i-3	Medische apparatuur	115							**115**		
C1-i-4	Covid19 onderzoek	71	74	31	11,5				**187,5**		
	Totaal	**257**	**238**	**179**	**141,5**	**130**	**0**	**0**	**945,5**		

Component 2: Arbeidsmarkt en onderwijs		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Totaal	*Digitaal*	*Klimaat*
C2-i-1	NL Leert Door	48	58	9					**115**		
Waarvan	*Carrière advies*	*14*	*37*								
	Online training	*34*	*21*	*9*						*64*	
C2-i-2	Omscholing naar krapteberoepen		38						**38**		
C2-i-3	NL Leert Door (sectoraal maatwerk)		63	9					**72**		
Waarvan	*Basis skill training*		*6*								
C2-i-4	Praktijkleren		63						**63**		
C2-i-5	Aanpak jeugdwerkloosheid	13	71						**83**		
C2-i-6	Regionale crisisdienstverlening	13	130	88					**231**		
C2-i-7	Waarborgfonds schulden		30						**30**		
C2-i-8	Aanpak leerachterstanden		1.013						**1.013**		
Waarvan	*Leerachterstanden en ondersteuning*		*501*								
	Devices en internetaansluiting		*24*							*24*	
	Extra personeel binnen en buiten de klas		*368*								
	Aanpak leerachterstanden nieuwkomers		*83*								
	Ondersteuning studenten in het laatste jaar		*37*								
	Totaal	**74**	**1.471**	**106**	**0**	**0**	**0**	**0**	**1.650**	*88*	

Component 3: Aanjagen investeringen		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Totaal	*Digitaal*	*Klimaat*
C3-i-1	Smart Mobility		35	45	75			-17	**138**	*138*	*138*
C3-i-2	Investeringen Nationaal Groeifonds		646						**646**		
Waarvan	*Groenvermogen waterstof*		*73*								*73*
	AiNED		*88*							*88*	
	Quantum		*282*							*282*	
	Health RI		*22*							*22*	
	Regmed		*56*							*56*	
	Leven Lang Ontwikkelen		*45*								
	Transitie naar innovatief en toekomstbestendig onderwijs		*80*								
	Totaal	**0**	**681**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**784**	*586*	*211*

Component 4: Groene transitie		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Totaal	*Digitaal*	*Klimaat*
C4-i-1	Stikstof maatregelen	9	499	899	562	343	482	355	**3.149**		
Waarvan	*Nature restoration and improvement (B)*		*200*	*250*	*300*	*300*	*300*	*300*			*660*
	Subsidising business measures for farmers (A1)		*98*	*94*	*94*	*2*	*2*	*1*			*116*
	Reorganisation pig and livestock farming (A2)		*175*	*525*	*150*	*25*	*175*	*50*			*440*
	Mobility and industry measures (A3)	*9*	*26*	*30*	*18*	*16*	*5*	*4*			*65*
C4-i-2	Urgenda	*62*	*236*						***299***		*299*
C4-i-3	Kolenverbod		240						**240**		*240*
C4-i-4	ERTMS										

[1] Betreft beleid in uitvoering, cijfers kunnen nog wijzigen. Reeksen dienen geüpdatet te worden bij indiening van het RRP.

C4-i-5	Verduurzaming publieke ruimte	50							**50**		*50*
C4-i-6	MOOI-regeling		5	9	8	9		-10	**21**		*21*
	Totaal	**121**	**980**	**908**	**570**	**352**	**482**	**345**	**3.758**		*1.869*
Component 5: Digitale transitie		**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**Totaal**	***Digitaal***	***Klimaat***
C5-i-1	[vertrouwelijk – defensie maatregel]		240	90	40	20	19		**400**	*160*	
C5-i-2	Digitalisering strafrechtketen		45	46					**91**	*91*	
C5-i-3	ERTMS		40	140	130	140	90		**540**	*540*	*216*
C5-i-4	Beheerst vernieuwen belastingdienst	11	74	75	85	74	14	14	**347**	*347*	
C5-i-5	Informatiehuishouding Rijk en Open overheid naar een nieuw niveau		104	180	191	180	184	186	**1.025**	*1.025*	
	Totaal	**11**	**503**	**531**	**446**	**414**	**307**	**200**	**2.403**	*2.163*	*216*
Component 6: Pensioen en woningmarkt		**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**Totaal**	***Digitaal***	***Klimaat***
C6-i-1	Investeringen t.b.v. pensioenakkoord		250	250	250	250			**1.000**		
C6-i-2	Woningbouwimpuls	800	250						**1.050**		
	Totaal	**800**	**500**	**250**	**250**	**250**	**0**	**0**	**2.050**		
Component 7: Tegengaan belastingplanning en witwassen		**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**Totaal**	***Digitaal***	***Klimaat***
C7-i-1	Aanpak en handhaving witwaspraktijken				2	3	4	1	**10**		
	Totaal	**0**	**0**	**0**	**2**	**3**	**4**	**1**	**10**		
Totaal									**11.600**	***2.837***	***2.319***

Tabel 2 – bouwsteen 1: bestaande en reeds voorgenomen hervormingen

Component 1: Gezondheid/zorg	
	-
Component 2: Arbeidsmarkt en onderwijs	
C2-r-1	Reductie zelfstandigenaftrek
C2-r-2	Arbeidsongeschiktheid verzekering zelfstandigen
Component 3: Aanjagen investeringen	
C3-r-1	Nationaal Groeifonds
Component 4: Groene transitie	
C4-r-1	CO_2-heffing industrie
C4-r-2	Vliegbelasting
Component 5: Digitale transitie	
	-
Component 6: Pensioen en woningmarkt	
C6-r-1	Pensioenakkoord (hervorming tweede pijler)
Component 7: Tegengaan belastingplanning en witwassen	
C7-r-1	New policy regarding tax treaties
C7-r-2	Withholding tax on dividend payments to low-tax jurisdictions
C7-r-3	Measure to avoid mismatches resulting from downward adjustments under the application of the arm's length principle
C7-r-4	Limitation of loss set-off as of 2022
C7-r-5	Amendment of the specific interest deduction limitation
C7-r-6	Limitation of the deduction of liquidation and cessation loss rules

Tabel 3 – bouwsteen 2: kansrijke doelmatige additionele investeringen (bedragen in € mln.)									
Nr.	Maatregel	2021	2022	2023	2024	2025	Totaal	Klimaat	Digitaal
A	Investeringsmaatregelen gericht op klimaat en de groene transitie.								
	Gebouwde omgeving								
1	Gebouwgebonden verduurzaming en sloop van Defensievastgoed	20	30	30	20	10	110	110	
2	Objectgerichte revitalisering/verduurzaming van Kazernes	10	40	250	430	480	1.210	1.210	
3	Verduurzaming maatschappelijk vastgoed po en vo	7	55	104	380	193	738		
4	Verduurzaming Rijksgebouwen		58	65	70	76	269	269	
	Industrie en energie								
5	Versnelling industriële proces efficiëntie	5	28	53	45	20	150	150	
6	Circulaire Economie: Europa's eerste circulaire plastics en textielhub	24	40	29	28	28	149	149	
7	Opschaling waterstofmarkt via IPCEI[2]		500	1000	750	250	2.500	2.500	
8	Stimulering hybride warmtepomp		64	96	128	160	448	448	
	Mobiliteit								
9	Kwaliteitsimpuls Rijksinfrastructuurprojecten		65	65	65	65	260	104	104
10	Verduurzaming regionale spoorlijnen	2	5	52	85	106	250	250	
11	Slimme laadinfrastructuur elektrisch vervoer	31	69	77	66	29	273	273	
12	Subsidieregeling walstroomvoorziening zeevaart Rotterdam	0	4	14	27	10	55	55	
13	B1: Waterstofproject voor de binnenvaart	0,5	80	68	46	12	206	206	
14	B2: Elektrisch varen voor de binnenvaart	13	7	9	19		48	48	
15	B3: Subsidieregeling schone motoren voor de binnenvaart		51	51	51	45	200	80	
16	Launching Customership: Vlootverduurzaming van de Rijksrederij		3,5	3	20	19	46	46	
17	Launching Customership: Verduurzaming maritieme hulpvaartuigen van DEF						45[3]	45	
18	Duurzame brandstoffen voor de luchtvaart		8	30	15	1	54	54	
	Natuur en landbouw								
19	FAIR-datatransitie voor water- en klimaatadaptatie- gerelateerde opgaven	0,2	7	14	15	14	50	20	20
20	Stimulering van agroforestry en voedselbossen op landbouwgronden	1	16	2	16	1,3	36	36	

[2] In juni moeten worden bekeken wat een realistisch eindbedrag voor dit voorstel is. Dan is naar verwachting het gesprek met de Europese Commissie afgerond, waarbij duidelijk wordt hoe het matchmakingsproces gaat worden vormgegeven en welke projecten concreet in aanmerking kunnen komen.
[3] Bedrijfsgevoelige informatie, daarom niet opgesplitst naar jaren.

Tabel 3 – bouwsteen 2: kansrijke doelmatige additionele investeringen (bedragen in € mln.)									
Nr.	Maatregel	2021	2022	2023	2024	2025	Totaal	Klimaat	Digitaal
21	Natuurrijke Noordzee, Waddenzee en Delta als basis voor voedsel en energie		12	32	50	57	151	151	
22	Faciliteren CO2-levering aan de glastuinbouw		9	17	13	4	43	43	
23	Revitalisering van multifunctioneel bos		14	18	47	54	134	134	
24	Uitbreiding subsidiemodule Brongerichte Verduurzaming (SBV)		9	14	20	20	63	63	
25	Stimuleringsfonds bosuitbreiding		17	33	133	133	316	316	
B	Investeringen gericht op de digitale transitie								
	E-health								
26	E-health thuis voor kwetsbare ouderen		445	61	60	60	225		225
27	Overdracht medicatiegegevens in de zorg		100	130	170	130	530		530
28	Nederlandse DNA-infrastructuur voor gebruik van data in de zorg (1+ MG)		8	23	23	8	60		60
	Digitale overheid								
29	Single Digital Gateway (SDG)		12	62	50		124		124
30	Digitalisering processen grenzen en veiligheid	23	12	5	3	3	45		45
31	Digitale Snelweg Douane	27	36	22	10		95		95
32	Digitalisering voedselvoorziening	5	10	13	13		40		40
33	Versnellen ruimtelijke opgaven met geodata		35	50	60	45	190		190
	Onderzoek en toepassing								
34	Digitalisering versterken dataecosysteem erfgoed	2	30	30	12	6	80		80
35	Digitale infrastructuur van wereldformaat			98	43	43	184		184
36	Digitale onderzoekfaciliteiten toegepast onderzoek	30	30	45	30	15	150		150
37	Digitale tweeling Nederlands elektriciteitssysteem		20	8	3	2	33	33	33
38	Connectivity 5-G	11	26	11	7	5	60		60
	Digitale vaardigheden								
39	Digitalisering docentprofessionalisering		148	149	177	177	651		651
40	Opschalingsplan voor digitale scholing	33	15	15	9	18	90		90
41	Digitaliseringsprogramma voor mkb	7	29	54			90		90

Tabel 3 – bouwsteen 2: kansrijke doelmatige additionele investeringen (bedragen in € mln.)									
Nr.	Maatregel	2021	2022	2023	2024	2025	Totaal	Klimaat	Digitaal
C	Arbeidsmarkt en onderwijs								
42	Versterking Leven Lang Ontwikkelen		100	292	282	257	931	150[4]	
D	Aanjagen investeringen								
43	Onderzoeksinfrastructuren		195	185	10	10	400		
44	Valorisatie Impuls	2	9	14	12	14	50		
45	Grensoverschrijdende icoonprojecten		6	6	6	2	20	10	10
46	Voorzieningszekerheid medische isotopen in EU met bouw Pallas						1.000[5]		
47	Gebiedsontwikkeling op en rond knooppunten		20	20	14	5	59		
E	Gezondheid								
48	Leefstijltransitie		107	150	163	165	585		
49	Dementie		6	10	10	10	36		15
	Totaal						**13.531**	**6.801**	**2.795**

[4] Geldt alleen bij de keuze voor variant B van het STAP-budget voor omscholing in het kader van de groene transitie.
[5] Bedrijfsgevoelige informatie, daarom niet opgesplitst naar jaren.

Annex 1 - B1 Bestaande en reeds gedekte maatregelen voor een Nederlands RRP

Annex 2 - B2 Kansrijke doelmatige additionele investeringen voor een Nederlands RRP

Annex 3 CSR's voor Nederland (2019, 2020)

Landspecifieke aanbevelingen 2020

1. Alle nodige maatregelen nemen om de pandemie doeltreffend aan te pakken, de economie te stimuleren en het daaropvolgende herstel te ondersteunen. Als de economische omstandigheden dit toelaten, begrotingsbeleid voeren dat gericht is op het tot stand brengen van prudente begrotingssituaties op middellange termijn en het waarborgen van de houdbaarheid van de schuld, daarbij de investeringen verhogend. De veerkracht van het gezondheidszorgstelsel versterken, onder meer door de bestaande tekorten aan gezondheidswerkers aan te pakken en de uitrol van relevante elektronische gezondheidsinstrumenten te versnellen.
2. De effecten op de werkgelegenheid en de sociale effecten van de crisis beperken en adequate sociale bescherming van zelfstandigen stimuleren.
3. Publieke investeringsprojecten vervroegen en private investeringen aanmoedigen om het economisch herstel te bevorderen. De investeringen toespitsen op de groene en digitale transitie, met name op de ontwikkeling van digitale vaardigheden, duurzame infrastructuur, het schoon en efficiënt opwekken en gebruiken van energie, en missiegedreven onderzoek en innovatie.
4. Stappen ondernemen voor een volledige aanpak van de kenmerken van het belastingstelsel die agressieve fiscale planning mogelijk kunnen maken voor uitgaande betalingen in het bijzonder, met name door de vastgestelde maatregelen ten uitvoer te leggen en de doeltreffendheid ervan te waarborgen. Zorgen voor effectief toezicht op en handhaving van het kader voor de bestrijding van witwaspraktijken.

Landspecifieke aanbevelingen 2019

1. De bevoordeling van schulden door huishoudens en de verstoringen op de woningmarkt terugdringen, onder meer door de ontwikkeling van de particuliere huursector te bevorderen. Ervoor zorgen dat de tweede pijler van het pensioenstelsel transparanter, intergenerationeel billijker en schokbestendiger wordt. Beleid uitvoeren om het beschikbare inkomen van huishoudens te verhogen, onder meer door de voorwaarden ter ondersteuning van loongroei te versterken, met inachtneming van de rol van de sociale partners. Kenmerken van het belastingstelsel aanpakken die agressieve fiscale planning, vooral door middel van uitgaande betalingen, in de hand kunnen werken, met name door uitvoering van de aangekondigde maatregelen.
2. De prikkels voor zelfstandigen zonder personeel verminderen en adequate sociale bescherming voor zelfstandigen bevorderen, en schijnzelfstandigheid aanpakken. Levenslang leren versterken en vaardigheden verbeteren, met name voor mensen aan de rand van de arbeidsmarkt en inactieven.
3. Met inachtneming van de begrotingsdoelstelling op middellange termijn, het begrotings- en structuurbeleid gebruiken om een opwaartse trend van de investeringen te steunen. Het investeringsgerelateerde economisch beleid focussen op onderzoek en ontwikkeling, met name in de particuliere sector, op hernieuwbare energie, energie-efficiëntie en strategieën ter vermindering van broeikasgasemissies, en op het aanpakken van knelpunten in het vervoer.